

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kajander, Konsta; Laine-Frigren, Tuomas

Title: Tieteenhistoria kuuluu kaikille

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Jyväskylän yliopisto, 2018.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kajander, K., & Laine-Frigren, T. (2018, 3.5.2018). Tieteenhistoria kuuluu kaikille. Tiedeblogi. <https://www.jyu.fi/fi/blogit/tiedeblogi/konsta-kajander-ja-tuomas-laine-frigren-tieteenhistoria-kuuluu-kaikille>

Konsta Kajander ja Tuomas Laine-Frigren: Tieteenhistoria kuuluu kaikille

Tunnettu aatehistorioitsija Robin George Collingwood (1889-1943) toimi ensimmäisen maailmansodan aikaan tiedustelu-upseerina Britannian hallituksessa. Joka aamu työpaikalle kulkiessaan hän ohitti Lontoon Kensingtonin puistossa sijainneen prinssi Albertin muistomerkin, jota hän piti poikkeuksellisen rumana.

Mutta kerran Collingwood ajatteli asiaa uudelleen. Oleellinen kysymys ei ollutkaan, miksi muistomerkki oli hänen mielestään ruma, vaan mihin patsaan suunnittelija oli alun perin pyrkinyt ja miksi. Myöhemmin tämä ajatus jalostui aatehistorialliseksi menetelmäksi: tärkeintä oli löytää oikea kysymys.

Perinteinen tieteenhistoria on erityisesti nerojen historiaa ja narratiivit sen mukaisia. Ajatellaanpa vaikka romanttisia mielikuvia Galileo Galileista pudottelemassa esineitä Pisan tornista, Isaac Newtonista omenapuun alla, Charles Darwinista Galapagos-saarilla tai Marie Curie'ta laboratoriossaan. Tällainen kuva on kuitenkin liian yksinkertainen. Nerotkaan eivät elä tyhjiössä, jossa todellisuutta koskevat kysymykset ilmaantuisivat muusta maailmasta erillään. Päinvastoin: tiede ja sen tekijät ovat aina ammentaneet kriittiset kysymyksensä ympärillä sykkivästä elämästä.

Uusin tieteenhistoriallinen tutkimus kertoo tieteen yhteiskunnallisuuden tarinaa. Se tarkastelee kohdettaan kokonaisvaltaisena ilmiönä ja prosessina, jota liikuttavat yhteiskuntien muuttuvat tarpeet, mutta myös erilaiset intressit ja intentiot. Se kertoo

vaikuttajayksilöistä, mutta pitää vähintään yhtä tärkeänä heidän takanaan toimineita verkostoja ja luovia yhteisöjä, jotka ovat tarjonneet uusille ajatuksille kriittistä vertaistukea ja näin auttaneet jopa maailmaa muuttaneiden ajatusten kehittämisessä.

Nykyinen yliopistomme tuntee aivan liian vähän kiinnostusta monitieteistä tieteenhistoriaa kohtaan. Samaan aikaan tarvitsemme kipeästi tieteesosiologisia, -filosofisia ja -historiallisia näkökulmia, jotta voimme ymmärtää millä tavoin tiede ja yhteiskunta ovat vuorovaikutuksessa ja minkälaiset käytännöt edistävät tiedettä yhteiskunnallisesti merkityksellisenä vapaan luovuuden kenttänä.

Siksi ehdotamme, että Jyväskylän yliopistossa ryhdytään määrätietoisesti kehittämään tieteenhistorian koulutusta. Päämääränä tulisi olla tarpeeksi kattava monitieteinen opintokokonaisuus, joka olisi jo lähtökohtaisesti tieteiden välisiä keinotekoisia raja-aitoja ylittävä aina opintovaatimusten suunnittelusta opetuksen yhteistoiminnalliseen toteutukseen. Siksi myös opintovaatimusten on katettava koko tiedon yhteiskunnallisen rakentumisen problematiikka, johon sisältyvät niin tieteen traditiot ja -teoriat kuin kehittyvät teknologiat ja sosiaaliset käytännöt.

Tieteenhistorian opintojen olisi pedagogisesti perustuttava tutkivaan, ilmiölähtöiseen ja yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Näin tieteen yhteiskunnallisuus ja yhteisöllisyys havainnollistuvat eri oppiaineista tulevien opiskelijoiden ryhmätyöskentelyn kautta. Yhdessä tieteenhistorian äärellä työskennellessään opiskelijat kohtaavat luontevasti toisille tieteenaloille luonteenomaisia kysymyksiä. Ehkä tällainen varhain opittu monitieteisyys kantaisi hedelmää myös tulevana yhteiskunnallisesti merkityksellisinä tutkimusprojekteina?

Tieteenhistoria, sellaisena kuin me sen ymmärrämme, on kaikkea muuta kuin luettelo vuosilukuja ja eri tieteenalojen parhaita saavutuksia. Yhdymme Friedrich Nietzschen ajatukseen siitä, että tiede on *meitä* varten, elämää varten. Myös tieteenhistorian on palveltava meitä kaikkia, ei vain tiedettä itseään tai yhteiskuntaa "tuolla jossain". Tieteen tuloksilla on seurauksensa myös tieteentekijöille itselleen yhteiskunnan jäsenenä. Tieteenhistoria kuuluu kaikille.

Konsta Kajander (kuvassa vasemmallalla), etnologian ja antropologian tohtorikoulutettava, historian ja etnologian laitos

Tuomas Laine-Frigren, yleisen historian tutkijatohtori, historian ja etnologian laitos